SOTSIAALMINISTEERIUM

Lisa 1

Tervishoiu- ja sotsiaalsektori keskkonna- ja kliimamõjude vähendamise teekaardi rakenduskava 2026-2027

Teekaart seab tervishoiu- ja sotsiaalsektorile keskkonnamõjude vähendamise suunad ja meetmed. Teekaart muutub reaalsuseks alles siis, kui seotud osapooled need ellu viivad. Rakenduskavas on kirjas, kuidas protsess algab: millised tööriistad on teenuseosutajatel olemas, milliseid kahte suunda valisid Sotsiaalministeeriumi poliitikajuhid 2027. aasta fookuseks ja kuidas jõutakse kokkuleppeni asutusteüleses koordineerimises.

Rakenduskava toetub teekaardi ellurakendamise 21.10.2026 ühisseminari tulemustele ning 28.09.2026 Sotsiaalministeeriumi poliitikajuhtide seminari tulemustele. Osad teekaardi meetmed on teenuseosutajate rakendada, osad meetmed vajavad asutusteülest koordineerimist või muutusi õigusruumis ning osad meetmed investeeringu tuge.

1. Tegevusplaani koostamise rakendus teenuseosutajatele

Teekaardi meetmeid, mis on teenuseosutajate vastutada (näiteks tarvikukasutuse optimeerimine või kestlik toitlustus), saab iga teenuseosutaja oma asutuses ise rakendada. Oma tegevuskava koostamiseks on teenuseosutajatele ettevalmistamisel tugimaterjalid, mis toetavad seda osa teekaardist, mis on teenuseosutajate endi teha. Teave nende valmimise kohta ilmub lehel:

Tervem keskkond | Sotsiaalministeerium →

Ideid saab ammutada ka sellest, mida teised haiglad ja tervishoiusüsteemid on juba rakendanud. Nende näidete kogum (ideepank) on saadaval Sotsiaalministeeriumi jagatud kaustas „Kliimateekaardi materjalid".

2. Sotsiaalministeeriumi fookussuunad 2027. aastaks

Sotsiaalministeeriumi poliitikajuhid valisid 28.09.2026 seminaril teekaardi meetmete põhjal 2027. aasta fookuseks kaks tegevussuunda. Suundade tegevused kinnitatakse ministeeriumi 2027. aasta tööplaaniga.

Suundi on teadlikult kaks: poliitikajuhtide hinnangul on seni olnud korraga töös liiga palju teemasid ning kaks ühiselt veetavat suunda on juba oluline samm. Osa teisi teekaardi meetmeid on teenuseosutajate endi teha (ptk 1); osa jaoks otsitakse koordineerimis- ja võrgustikulahendusi (ptk 3—4). Õigusruumi muutusi või investeeringuid eeldavate meetmete edasine käsitlus ei ole selles kavas kokku lepitud.

2.1 Juhtimise, teadmiste ja toe süsteemi loomine ning edasiarendamine (teekaardi suund 01, Juhtimine, kultuur ja võimekus)

Suund koondab teekaardi tegevussuuna 01 meetmed ning kliimariskide hindamise ja nendega kohanemise. Suuna eesmärk on, et teenuseosutajatel oleks üks koht, kust saada juhiseid, häid näiteid ja tuge, ning et keskkonnaeesmärgid oleksid osa asutuste tavapärasest juhtimis- ja kvaliteedisüsteemist.

Keskkonnamõju vähendamine puudutab kõiki ministeeriumi poliitikavaldkondi, kuid seni on teemaga tegeletud kitsalt. Suuna eesmärk on teha see valdkondadeüleseks: iga poliitikajuht panustab oma valdkonna kaudu. Poliitikajuhtide hinnangul puuduvad hoolekandes keskkonnateemadel oskusteave ja tööriistad; suuna eestvedaja on hoolekande ja teiste valdkondade poliitikajuhtidele esmane tugi. Ministeerium ei kirjuta asutustele ette üksikuid muudatusi: iga asutus selgitab ise välja oma keskkonnamõju allikad. Sektor ootab ministeeriumilt sõnumit, et teema on oluline; poliitikajuhtide hinnangul on lisaks vaja võrgustikku ja eestvedajaid liitude ja ühenduste seast.

Teekaardi meetmed	Tegevussuund 01: selged vastutusrollid ja juhtkonna tugi; ühtne infovärav ja ühiskoolitused; kliimamõju seire; mõõdetavad keskkonnaeesmärgid ja juhtimissüsteemid; sisekommunikatsioon ja kampaaniad. Tegevussuund 03: kliimariskide hindamine ja kohanemismeetmed.

Eestvedamine	Suunda veab Sotsiaalministeeriumi keskkonnatervise poliitikajuht. Rolli täitmine eeldab ressurssi, mille kohta teeb otsuse ministeeriumi juhtkond. Poliitikajuhtide seminaril nimetati kaasomanikeks poliitika- ja osakonnajuhid üheksast valdkonnast: sotsiaaltöö korraldus, spetsialiseeritud arstiabi, esmatasandi tervishoid, kvaliteedipoliitika, tööjõupoliitika, analüüs ja seire, kriisivalmidus ja toimepidevus, hoolekanne ning taristu ja ehitus. Osa nimetatud juhte ei osalenud seminaril ja nende roll lepitakse kokku eraldi. Mudeli järgi viib igaüks tegevusi ellu oma valdkonna tööplaani kaudu.
Seminaril nimetatud võimalikud partnerid	Sotsiaalkindlustusamet, Tervise Arengu Instituut, Tervisekassa, Terviseamet, Kliimaministeerium, Keskkonnaamet, Eesti Haiglate Liit, Eesti Perearstide Selts, Eesti Tervisekeskuste Liit, hoolekande- ja erihoolekandeasutuste ühendused, Eesti Linnade ja Valdade Liit, Eesti Puuetega Inimeste Koda ning moodustuvad maakondlikud tervishoiu- ja sotsiaalteenuste tervikud. Partnerite kaasamine lepitakse kokku suuna kaupa.
Olemasolevad hoovad (poliitikajuhtide hinnangul)	Tervisekassa rahastatav kvaliteedijuhtimissüsteem ja selle indikaatorid; ministeeriumi kui omaniku ootus riigihaiglatele ja hoolekandeasutustele arvestada kliimaeesmärke; EL-i investeeringuvahendid, mille eeltingimuseks saab seada asutuse plaani.
Loodavad hoovad (poliitikajuhtide hinnangul)	Seire ja andmed (terviklik pilt praegu puudub); rakendusasutuste ülesannete ülevaatus; strateegia selgem lahtikirjutus, sh seos esmatasandi arengukava rakenduskavaga; hankejuhendid; kokkulepped ja võrgustik; koolitusnõuded. Õigusaktide muutmine ei ole esimene samm.

Ühisseminari sisend (21.10.2026)	Meetmete elluviimise eest vastutajana nähti eelkõige asutuse juhatust. Asutusteülese koordinaatori küsimusele vastati ühtse infovärava ja ühiskoolituste puhul jaatavalt kahel loetaval sedelil; ühel nimetati kandidaadina Sotsiaalministeeriumi ametnikku. Selgete vastutusrollide ja sisekommunikatsiooni puhul koordinaatorit vajalikuks ei peetud; kliimamõju seire puhul vastati „Ei. Kui jah, siis SoM". Keskkonnaeesmärkide ja juhtimissüsteemide puhul läksid seisukohad lahku: jaatav vastaja soovis, et omanik sõnastaks oma ootuse selgelt. Esimeste sammudena nimetati vastutajatega tegevuskava koostamist asutuses, ühise infokeskkonna loomist, kliimamõju mõõtmist ja metoodika kirjeldamist ning kommunikatsiooniplaani. Edenemise tunnustena pakuti, et eesmärgid on mõõdetavad, ühist infokeskkonda kasutatakse, Sotsiaalministeerium on ootused sõnastanud ja kliimamõju seire tulemusi arvestatakse juhtimis- ja finantsotsustes. Kliimakohanemise puhul nimetati vastutajaks Kliimaministeerium, varajase hoiatuse puhul ka Riigi Ilmateenistus.

Sammud 2026–2027

Aeg	Samm	Vastutaja (ettepanek)
IV kv 2026	Suuna tegevused kinnitatakse ministeeriumi 2027. aasta tööplaanis; igal tegevusel on vastutaja, tähtaeg ja indikaator. Suuna eestvedaja lepib kaasatud poliitikajuhtidega kokku ootused.	Keskkonnatervise poliitikajuht, kaasatud poliitikajuhid
IV kv 2026	Otsus suuna eestvedamiseks vajaliku ressursi kohta.	Ministeeriumi juhtkond
Pärast tööplaani arutelusid	Partnerite kokkukutsumine ja suuna tutvustamine.	Keskkonnatervise poliitikajuht
2027	Ministeeriumi kui omaniku ootuse sõnastamine riigihaiglatele ja hoolekandeasutustele (keskkonnajuhtimine, vastutav isik). Ühtse infovärava loomise alustamine. Hoolekande ja teiste valdkondade poliitikajuhtide esmase toe pakkumine. *	Keskkonnatervise poliitikajuht koos kvaliteedipoliitika ja hoolekande poliitikajuhiga

Aeg	Samm	Vastutaja (ettepanek)
2027	Teenuseosutajate kliimamõju arvutamise ühtse metoodika kokkuleppimine (seire eeldus). *	Analüüsi ja seire valdkonna juht, partnerina Tervise Arengu Instituut (ühisseminaril nimetati metoodika eest vastutajaks asutuse juhatust ja Sotsiaalministeeriumi)
Kevad 2027	Esimene ülevaatus: mis on tehtud ja mis takistab.	Keskkonnatervise poliitikajuht, ministeeriumi juhtkond
Sügis 2027	Ülevaatus ja otsus, kas ja kuidas suunaga jätkatakse. Tulemused tehakse partneritele nähtavaks.	Ministeeriumi juhtkond

Mõõdikud (ettepanek)

- Teenuseosutajate arv, kes on kokkulepitud metoodika alusel hinnanud oma kliimamõju.
- Teenuseosutajate osakaal, kelle strateegilistes dokumentides on keskkonnaeesmärgid ja nimetatud vastutaja.

Mõõdikutele lisatakse andmeallikas, vastutaja ja mõõtmise sagedus 2027. aasta tööplaani koostamisel.

2.2 Kaugvastuvõttude ja kaughaigla edasiarendamine (teekaardi suund 06: kaugvastuvõtud ja kaugjälgimine, koduhaigla ja virtuaalpalatid)

Suund koondab kaugvastuvõtud ja kaugjälgimise, koduhaigla ja virtuaalpalatid ning hoolekandes kaughoolduse ja kodus elamist toetavad teenused. Samasse suunda kuuluvad kodulähedane diagnostika ning osaliselt patsientide ja töötajate liikumisvajaduse vähendamine. Neid ühendab põhimõte, et abi jõuab inimeseni ja inimene ei pea liikuma abi juurde. Suuna eesmärk on parandada teenuste kättesaadavust ning vähendada välditavat transpordi- ja haiglaravi vajadust.

Lähteseis on poliitikajuhtide hinnangul parem kui esimesel suunal: teema on poliitiline prioriteet, see on olnud eri tasandite tööplaanides ja selleks on eraldatud EL-i vahendeid. Poliitikajuhtide sõnul on Tervisekassa hinnakirjas kaugvastuvõtu koodid ja Tervisekassa on võtnud oma tööplaani kaugvastuvõtud kriisi- ja riskipiirkondades.

Teekaardi meetmed	Tegevussuund 06: kaugvastuvõtud ja kaugjälgimine; koduhaigla ja virtuaalpalatid; kodulähedane diagnostika. Tegevussuund 03 (osaliselt): säästlikud liikumisviisid patsientidele ja töötajatele. Hoolekandes lisanduvad kodus elamist toetavad teenused ja heaolutehnoloogia.
Eestvedamine	Poliitikajuhtide seminaril nimetati suuna juhtomanikeks sotsiaalvaldkonna asekantsler ja tervisevaldkonna asekantsler, kumbki oma valdkonnas, sest tervishoiu ja hoolekande projektid on sisult erinevad ja neid juhitakse erinevalt. Kumbki delegeerib töö oma valdkonnas. Kaasomanikeks nimetati viis poliitikajuhti, sh hoolekande, spetsialiseeritud arstiabi, esmatasandi tervishoiu ja tööjõupoliitika valdkonnast; nende roll lepitakse kokku eraldi.
Seminaril nimetatud võimalikud partnerid	Sotsiaalkindlustusamet, hoolekande- ja erihoolekandeasutuste juhtide ühendused, Eesti Linnade ja Valdade Liit, heaolutehnoloogia arendajad (TalTech ja teised teadusasutused, tehnoloogiaettevõtted), Eesti Perearstide Selts, Eesti Tervisekeskuste Liit, Eesti Haiglate Liit, eriarstiabi teenuseosutajate ühendused ja Eesti Puuetega Inimeste Koda. Partnerite kaasamine lepitakse kokku suuna kaupa.
Olemasolevad hoovad (poliitikajuhtide hinnangul)	Strateegiline suund „kodu“ on dokumentides olemas; Tervisekassa hinnakirjas on kaugvastuvõtu koodid; EL-i vahendid on eraldatud; lepingutes on teema osaliselt kajastatud.
Loodavad hoovad (poliitikajuhtide hinnangul)	Rahastusmudelid, sh püsiv rahastusmudel koduhaiglale, mida poliitikajuhtide sõnul praegu hinnakirjas ega rahastuses ei ole (teenust on Eestis seni rakendatud projektipõhiselt); ravijuhendid ja standardid; paindlikumad nõuded õigusaktides (nt kontaktvastuvõtu miinimummahu nõue). Hoolekandes on sisuliselt kõik loomisel. Õigusloome tuleb pigem 2028. aastal või hiljem.

Ühisseminari sisend (21.10.2026)	Kodulähedase diagnostika koordinaatoriks pakuti Sotsiaalministeeriumi. Esimese sammuna nimetati lepinguloogika ja süsteemi võimekuse täpsustamist; märgiti, et infosüsteemid omavahel ei suhtle, ja nimetati regulatsiooni. Kaugvastuvõttude puhul nähti vastutajana teenuseosutajaid; tõstatati patsientide digivõimekuse ja teema prioriteetsuse küsimus. Koduhaigla puhul nimetati vastutajana Tervisekassat ja seostati teenust kriisivalmidusega; osaleja sõnul on teenus olemas ja selle mõju uuritud (seda ei ole kontrollitud). Nende kahe meetme koordinaatori kohta ettepanekuid ei tehtud ning edenemise näitajaid selles tegevussuunas ei pakutud.

Sammud 2026–2028

Aeg	Samm	Vastutaja (ettepanek)
IV kv 2026	Konkreetsed tegevused ja projektid viiakse 2027. aasta tööplaani; tervishoiu ja hoolekande poolele tagatakse sarnane prioriteetsus; planeeritakse etapid ja vahe-eesmärgid.	Asekantslerid ja kaasomanikud
IV kv 2026	Otsus, kas tervishoiu poolel kuulub teema eriarstiabi või esmatasandi tervishoiu valdkonda. *	Tervisevaldkonna asekantsler
I poolaasta 2027	Vastutuse piiride kokkuleppimine rakendusasutustega, sh Tervisekassaga; koduhaigla rahastusmudeli ja kodulähedase diagnostika lepinguliste aluste arutelu.	Suuna kaasomanikud
2027	Hoolekande kaugteenuste ja heaolutehnoloogia partnerite kokkukutsumine. *	Sotsiaalvaldkonna asekantsler, hoolekande poliitikajuht
Kevad 2027	Esimene ülevaatus: mis on tehtud ja kas kahe eestvedajaga korraldus toimib.	Asekantslerid, ministeeriumi juhtkond
Sügis 2027	Ülevaatus ja otsus, kas jätkata ühe suunana või jagada see tervishoiu ja hoolekande vahel kaheks.	Ministeeriumi juhtkond
2027–2028	Tegevuste sidumine EL-i 2028+ vahendite kavandamisega; õigusmuudatuste ettevalmistamine.	Asekantslerid

Mõõdikud (ettepanek)

- Kaugvastuvõttude osakaal ambulatoorsetest vastuvõttudest (andmeallikas: Tervisekassa raviarved).
- Koduhaiglas, virtuaalpalatis või kaugjälgimisel ravitud patsientide arv.

Mõõdikud näitavad teenuse kasutust, mitte otse keskkonnamõju; keskkonnamõju mõõtmise viis täpsustatakse 2027. aasta tööplaani koostamisel.

2.3 Fookussuundade juhtimine ja ülevaatused

Fookussuundi juhitakse ministeeriumi olemasoleva töökorralduse sees: tegevused on tööplaanis ja nende seisu jälgitakse tavapärastel tööplaani ülevaadetel. Uut koosolekute kihti ega paralleelset juhtimisprotsessi ei looda. Rollid on seotud ametikohaga, mitte isikuga.

Kaks korda aastas tehakse ülevaatus. Kevadel vaadatakse, mis on tehtud ja mis takistab. Sügisel otsustatakse, kas suunaga jätkatakse, seda muudetakse või see lõpetatakse, ning tulemused tehakse partneritele nähtavaks. Kui suund kahel järjestikusel ülevaatusel ei edene, otsustab edasise ministeeriumi juhtkond.

Partnereid kaasatakse suuna kaupa ja vastavalt vajadusele; täpsem ajakava selgub 2027. aasta tööplaaniga. Poliitikajuhtide seminaril võeti juhtimiskorraldus vastu hüpoteesina: seda katsetatakse ja vaadatakse üle esimesel ülevaatusel kevadel 2027. Fookussuundade mõõdikute ettepanek näitab, kas töö edeneb; teekaardi tegevussuundade mõõdikute ettepanek esitatakse eraldi.

Teekaardi kontaktpunktiks jääb keskkonnatervishoiu poliitikajuht.

3. Sektoriülesed võrgustikud

Teekaardi elluviimisel ei pea iga asutus üksi lahendusi otsima. Seetõttu tehti ettepanek luua võrgustikud, kus sama teemaga tegelevad inimesed saavad jagada kogemusi ja teadmisi, õppida üksteise õnnestumistest ja vigadest ning teha koos seda, mis üksi oleks keeruline või kallis.

Liituda saab seitsme võrgustikuga, mis põhinevad teekaardi tegevussuundadel:

Kestlikkusteema juhtimine, kultuur ja võimekus

Energiavarustus, energiatõhusus, kestlik ja kliimakindel taristu

Tõenduspõhine ja ressursitõhus kliiniline praktika

Kestlik ravimikasutus

Ringmajandus ja materjalikasutus

Kestlik toitlustus

Kestlikud hanked ja tarneahel

Ka ühisseminaril tehti ettepanek kolme koostöövormi osas, millest võivad kujuneda sektoriülesed võrgustikud:

- energiatõhususe teadmuse koondamiseks ja levitamiseks haldusjuhtide töörühma kaudu;
- tarvikukomplektide standardiseerimiseks erialaliitude kaudu;
- ühisteks turu-uuringuteks haiglate ja hoolekandeasutuste võrgustiku kaudu.

Ühisseminari järel saadud üksikus tagasisides tõsteti esile võimalust omavahel kogemusi vahetada ja võrgustikku luua; võrgustike püsimine ei ole siiski kindel. Asutuste juhtidele ja ühisseminaril osalenutele saadetakse 17.11 küsimustik, millega selgitatakse, millises võrgustikus ja millises rollis asutused soovivad osaleda.

Teekaardi koostamise projektitiim jagab iga teema huviliste kontaktid omavahel, et oleks võimalik võrgustik käima lükata. Sotsiaalministeeriumi jagatud kaustas „Kliimateekaardi materjalid" on toetav juhendmaterjal Võrgustiku käivitamise ja hoidmise ABC.

4. Asutusteülene koordineerimine ja läbirääkimised rakendusasutustega

Ühisseminaril 21.10.2026 arutasid osapooled seitsmes laudkonnas, mida saavad teenuseosutajad teha ise, kus on vaja asutusteülest koordineerimist ja kes võiks seda teha. Iga meetme kohta küsiti, kas see vajab asutusteülest koordinaatorit. Koordinaator kogub infot ja takistusi ning viib need ministeeriumini; meetme elluviimise eest ta ei vastuta.

Vähemalt ühe ettepaneku asutusteüleseks koordineerimiseks sai 27 meedet 48-st: 15 puhul nimetati konkreetne asutus, viie puhul ametikoht või koostöövorm ja seitsme puhul jäi kandidaat nimetamata. Ettepanekud on üksikosalejate vastused; laudkonnad ei pidanud jõudma ühisele seisukohale.

Sotsiaalministeerium kantselri eestvedamisel peab järgmise sammuna läbirääkimised rakendusasutustega. Selgitatakse välja, kas pakutud tegevused võiksid olla nende vastutusalas ja kui jah, siis millises ajakavas seda plaanitakse.

Allolev tabel koondab asutused ja ühendused, keda osalejad koordinaatori rolli täitjaks pakkusid. Tabel kajastab osalejate ootusi: see ei ole kohustuste loetelu ega tähenda, et nimetatud asutus on rolli võtnud.

Osalejate ettepanekud koordinaatorite kohta (ettepanekud, mitte kokkulepped):

Pakutud koordinaator	Meetmed
Ravimiamet	▪ Ravimi sobivuse testimine uue ravi alustamisel (koos Tervisekassaga) ▪ Ravimite personaalne jaendamine ▪ Madala kliimamõjuga ravilahendused ▪ Ravimijäätmete kogumise põhimõtted ja rahastus ▪ Ravimijäätmete tagastamise teadlikkus ▪ Ravimite keskkonnamõju teave (sedelil „KKA + RA“)

Pakutud koordinaator	Meetmed
Sotsiaalministeerium	■ Ühtne infovärav ja ühiskoolitused (pakuti ministeeriumi ametnikku) ■ Väheväärtusliku ravi ja diagnostika vähendamine (sedelil märksõna „ravimahu piirang“) ■ Kodulähedane diagnostika ■ Uuringute ja vastuvõttude koondamine samale visiidile ■ Elutsüklimaksumuse arvestamine (koos Kliimaministeeriumi ja Tervisekassaga) ■ Kliimariskide hindamine ja kohanemismeetmed (tööversiooni meede „Kliimariskide teadvustamine ja õppused“: üks sedel nimetas Sotsiaalministeeriumi, teine ütles „ei“)
Kliimaministeerium	■ Keskkonnakriteeriumid toiduhangetes ■ Elutsüklimaksumuse arvestamine (koos Sotsiaalministeeriumi ja Tervisekassaga)
Tervisekassa	■ Ravimi sobivuse testimine uue ravi alustamisel (koos Ravimiametiga) ■ Elutsüklimaksumuse arvestamine (koos Sotsiaalministeeriumi ja Kliimaministeeriumiga; sedelil sulgudes)
Keskkonnaamet (KKA)	■ Ravimite keskkonnamõju teave (sedelil „KKA + RA“)
Tervise Arengu Instituut	■ Patsientide tervisepädevus
Keskne hankija	■ Ohutud ja väiksema keskkonnamõjuga tooted (konkreetset hankijat ei nimetatud)
Suurhaiglad ja AS Hoolekandeteenused	■ Asutuste ühised turu-uuringud (Tallinna Haigla, Tartu Ülikooli Kliinikum, Põhja-Eesti Regionaalhaigla ning AS Hoolekandeteenused)
Erialaliidud	■ Vajaduspõhised tarvikukomplektid (sedelil: „iga asutuse koordinaator on esindatud erialaliidus“; erialaliidu enda vastutust ei täpsustatud)
Haldusjuhtide töörühm	■ Energiaseire ja energiatõhususe juhtimine (sedelil pakuti ametikohti: haldusjuhti ja valdkonnajuhti, ülesandeks teadmuse süstematiseerimine ja levitamine; asutust ei märgitud)

Lisaks pidas vähemalt üks osaleja asutusteülest koordineerimist vajalikuks järgmiste meetmete puhul, kuid asutust ei nimetatud:

- **Taristu:** väikese keskkonnamõjuga ja kliimakindlad hooned; kuumasaare efekti vähendamine (pakuti valdkonnajuhti, asutuse juhti ja keskkonnaspetsialisti ning sooviti kogu Eestis ühtseid nõudeid).
- **Energia:** energiatõhusad hooned ja heitsoojuse kasutus; seadmete energiatõhus juhtimine; energiatarbe kriteerium hangetes.
- **Toitlustus:** ülejääva toidu ja biojäätmete ringlusse suunamine; tervislik ja keskkonnahoidlik toit.
- **Kliimakohanemine:** kliimakohanemise plaanid (sooviti ühtset lahendust kogu Eestis; vastutajaks nimetati Kliimaministeerium, koordinaatorit ei nimetatud).
- **Juhtimine:** mõõdetavad keskkonnaeesmärgid ja juhtimissüsteemid (seisukohad läksid lahku).

Energiatõhususe meetmete puhul võiks lähtekoht olla haldusjuhtide töörühm. Nende meetmete koordineerimise kohta kokkulepet ei ole.